

«Супергероїв КПІ», тобто їм може стати будь-який студент університету з активною життєвою позицією та бажанням допомогти майбутнім студентам.

Інша волонтерська ініціатива студентів КПІ – студенти-куратори, старші товариші, які допомагають першокурсникам адаптуватися в новому навчальному середовищі. Студенти-куратори – найближчі радники з будь-яких питань щодо навчального процесу (система оцінювання, особливості організації учбового процесу, зміст предметів та специфіка їх викладання та ін.) та повсякденного життя першокурсників. Вони допомагають новачкам знайти та реалізувати себе в університеті, відкривають перед ними весь спектр можливостей, залучають студентів до участі в культурно-масовій роботі, органах студентського самоврядування. Слушною є ідея підбору двох кураторів для однієї групи першокурсників: одного – з другого курсу, другого – зі старшого. Саме студент другого курсу, минулорічний першокурсник дуже чітко пам'ятає свої перші кроки в університеті, перші успіхи та невдачі і саме він може допомогти своїм підопічним уникнути багатьох пасток, ділячись власним досвідом. Кураторами стають активні студенти з гарними успіхами в навчанні, але бажаних набагато більше, ніж груп першокурсників, отже між ними відбувається конкурс і представники студентської ради разом з деканатом виносять остаточне рішення. Тісний взаємозв'язок та дружні стосунки підтримуються між студентом-куратором та групою не тільки протягом одного року, а тривають до закінчення ним університету. Інститут студентів-кураторів створює дружню атмосферу, спадкоємність поколінь, підтримку традицій та більш тісний зв'язок між студентами. Він має позитивний вплив на всіх учасників навчально-виховного процесу. Студент-куратор розвиває разом з комунікативними організаторські здібності, здатність самостійно і швидко приймати рішення в нестандартних ситуаціях, нести відповідальність за підопічних, їх слова та вчинки. В свою чергу першокурсники, не знаючи один одного, не розуміючи структури побудови навчально-виховного процесу, зазвичай не знайомі зі студентським містечком університету, в особі студента-куратора мають надійного друга та помічника. Завдяки невеликій різниці у віці, маючи спільні цілі та наміри студент-куратор з легкістю встановлює безпосередній тісний контакт із групою.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність позитивно впливає на розвиток самостійності, активності, комунікативності студентів, дає їм можливість спробувати себе в іншій ролі, аналізувати свої та чужі вчинки, знаходити компроміс та постійно само розвиватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тернопільська В.І., Коломієць Т.В., Піонтківська І.О. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2014. 264 с.

Юлія ШАКУРА
(Прилуки, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У сучасних умовах входження України в європейський простір, посилення взаємодії країн міжнародні організації визнали завдання підготовки молоді до життя в полікультурному світі пріоритетним, що зумовлює необхідність активної розробки й уточнення мети, завдань, функцій і змісту виховання підростаючих поколінь в дусі миру і толерантності.

Одним із важливих принципів виховання в умовах гуманізації суспільства є ціннісний підхід, за якого толерантність розглядається як одна із провідних цінностей, що визначає життєву позицію особистості, особливості її поведінки, вчинків, ставлення до оточуючого середовища і сприяє свідомому вибору нею певної позиції, прийняттю відповідального рішення.

Сучасна наука розглядає проблему толерантності в психологічному, педагогічному, філософському та соціокультурному контекстах. Різні аспекти проблеми толерантності та його

особливої значущості для формування особистості досліджено у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених: В. Сухомлинського, О. Духновича, Я. Коменського, А. Макаренка, В. Семиченко, Є. Шиянової, Т. Пилипенко, М. Андрєєва, Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, О. Безносюк, О. Волошиної, В. Пісоцького, М. Товги, Ю. Тодорцевої та ін.

У працях учених визначено, що основними шляхами виховання толерантності в умовах навчально-виховного процесу є: формування толерантного простору, середовища, яке характеризується єдністю всіх суб'єктів виховного процесу і форм організації їх відносин, організація процесу спілкування на принципах взаєморозуміння, взаємоповаги, відчуття партнерства, що дозволяє сприймати широкий спектр особистісних якостей, індивідуальних і етнічних проявів людини, реалізація особистісно-орієнтованого підходу у виховному процесі, основою якого є суб'єкт-суб'єктні відносини у системі «викладач – студент».

Науковцями обґрунтовано головні принципи толерантності у вихованні. Серед яких: довірливе співробітництво – встановлення в навчальному закладі відносин взаєморозуміння і взаємної вимогливості між адміністрацією, викладачами, з одного боку, і студентами, з іншого; екологія взаємин – забезпечення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчальному закладі як основи формування толерантного середовища; формування почуття власної гідності, самоповаги, поваги до оточення, народів, незалежно від їх соціальної належності, національності, раси, культури, релігії; синергетизм, що забезпечує розвиток особистості, є його джерелом і рушійною силою; творчість, що забезпечує реалізацію варіативних підходів до встановлення толерантних відносин і аналізу ситуації взаємодії.

Для того, щоб забезпечити формування толерантності як якості особистості, важливо знати її структуру та враховувати у процесі організації освітнього простору. Виділення структурних компонентів толерантності забезпечує можливість побудови навчального процесу, враховуючи при цьому різні сфери особистісного розвитку і детермінує доцільність вибору методів, які адекватно сприяють формуванню свідомості, почуттів і поведінки. Компонентний склад толерантності включає:

- когнітивний компонент, який являє собою знання та уявлення особистості про сутність змісту, основні прояви толерантності як важливої якості особистості;
- емоційно-ціннісний компонент передбачає наявність потреби у особистісному спілкуванні, гуманній взаємодії, наявність позитивного ставлення до учасників взаємодії;
- поведінковий компонент, який проявляється в єдності вмінь, які забезпечують доброзичливе спілкування з іншими людьми незалежно від її статусних та національних характеристик.

Кожен із виділених компонентів передбачає основні показники, за якими можна робити висновок про рівень сформованості зазначеної якості з огляду на кожен її компонент. В якості критеріїв сформованості когнітивної сфери науковці розглядають обсяг знань, усвідомленість і уміння аргументувати власну точку зору, відсутність стереотипів у сприйнятті вчинків представників інших культур, відсутність упередженості в оцінюванні поведінки людей в ситуаціях морального вибору. Емоційно-почуттєвий компонент толерантності визначається за такими критеріями, як: наявність стійких інтересів, яскравій вираженості емпатії, наявність позитивного ставлення до людей та їх вчинків. Критеріями поведінкового компоненту є прояв самостійності, ініціативності, адекватної оцінки ситуації, спрямованість поведінки (на себе, на іншого, на ситуацію), характер взаємодії (конфліктний, емоційно-співчутливий, байдужий).

Слід зазначити, що всі компоненти мають особливо важливе значення у структурі толерантності і повинні розглядатись у взаємозв'язку. Відповідно, і процес формування цих якостей має здійснюватись усією системою навчально-виховної роботи комплексно. Проте домінуюче значення у цій структурі має поведінковий (діяльнісний) компонент, під яким слід

розуміти уміння, які сприяють встановленню суб'єкт-суб'єктних відносин, серед яких важливе місце належить відносинам співробітництва, а також здатності вести діалог.

Виходячи із загальної структури толерантності, можна спроектувати модель професійної складової толерантності, яка має включати:

професійний компонент, спрямований на фахову підготовку студентів, виконання ними професійних функцій, володіння відповідними видами професійної діяльності в контексті особистісно-орієнтованої парадигми освіти;

особистісний компонент, спрямований на підготовку майбутніх фахівців до професійного самовизначення, самореалізації та самоактуалізації упродовж життя;

технологічний компонент, спрямований на формування її організаційно-методичних умов.

Відповідно структура професійної складової міжособистісної толерантності включає:

- функціональний компонент відображає професійну підготовку майбутніх фахівців до виконання професійних функцій;

- когнітивний компонент реалізує зміст фахової підготовки майбутніх спеціалістів;

- діяльнісний компонент передбачає професійну підготовку студентів до оволодіння різними напрямками їхньої професійної діяльності.

До професійних знань майбутнього фахівця належать філософські, методологічні, фахові, теоретичні, технологічні та інші знання: філософські знання забезпечуються наявністю в закладі вищої освіти циклу світоглядних дисциплін; методологічні знання забезпечуються вивченням фундаментальних дисциплін; фахові, теоретичні, технологічні знання забезпечуються наявністю у навчальному плані циклу психолого-педагогічних дисциплін.

До професійних функцій майбутнього фахівця відноситься:

1. світоглядна функція полягає у відтворенні ставлення людини до світу, розуміння власного місця в ньому;

2. культурологічна функція визначає ступінь залучення фахівця у духовне життя світової спільноти шляхом якісного виконання ним своїх професійних обов'язків у суспільному розподілі праці. Вона базується на аксіологічній та етичній складових, що є основою толерантності особистості майбутнього викладача. Аксіологічна складова пов'язана з визначенням усвідомлення викладачем неперервності професійного самовдосконалення, а етична – зумовлює правила поведінки викладача-фахівця у професійному середовищі і в суспільстві в цілому;

3. суть інноваційної функції полягає у здатності фахівця створювати принципово нову систему логічних зв'язків у професійній галузі, упроваджувати нові перспективні технології навчання та виховання молоді;

4. комунікативна функція полягає у вмінні майбутнього спеціаліста спілкуватися з колегами, батьками, громадськими організаціями, усіма оточуючими, що також є не тільки професійною складовою, але й підґрунтям толерантних рис особистості фахівця;

5. зміст мотиваційної функції – це неперервне забезпечення студента обґрунтованим інтересом до навчально-виховної діяльності, життєвими силами для виконання активної роботи з розвитку особистості.

Толерантний фахівець повинен уміти аналізувати і прогнозувати основні результати власної професійної і комунікативної діяльності; вміти створювати та підтримувати толерантне навчально-виховне середовище: виявляти причини конфліктів навчально-виховному колективі; оперативно визначати потреби власного психолого-педагогічного вдосконалення та здійснювати їх практичну реалізацію; сприяти толерантним взаємовідносинам між вихованцями та їх батьками; координувати (узгоджувати) діяльність усіх ланок і всіх суб'єктів навчально-виховного процесу в навчальному закладі тощо.

Отже, толерантність – цінність, одна з найважливіших умов розвитку демократичного суспільства. Дана моральна якість має визначальне значення для мирного співіснування людей

різних національностей, релігій, поглядів. Толерантність відіграє важливе значення у професійному становленні майбутнього фахівця, оскільки толерантний фахівець – це одна із умов успішного функціонування системи, в якій він реалізує себе, свої професійні уміння і навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А. Історична культура і педагогіка толерантності. Меморіал. М., 2001. 85 с.
2. Горшунский Б. Толерантність у системі ціннісно-цільових пріоритетів освіти. *Педагогіка*. 2002. № 7. С. 3–12.
3. Декларація принципів толерантності. *Педагогіка толерантності*, 1999. № 3–4. С. 175–179.
4. Кремень В.Г. Орієнтовна концепція толерантності. *Позакласний час*. 2010. № 7. С. 44–46.
5. Нікольсон П. Толерантність як моральний ідеал. *Вісник МОН*. 2002. С. 5–9.

Олена ШЕВЧЕНКО
(Київ, Україна)

МЕТОДИ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА КРИЗЬ ПРИЗМУ КОНСОЛІДАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Вагомою ланкою забезпечення ефективності вокального навчання виступає застосування консолідаційного підходу, що забезпечує взаємодію музично-фахового і педагогіко-практичного напрямів підготовки вчителя музичного мистецтва за умови збереження змісту кожного з них. Кожен із цих рівнозначних напрямів, відзначаючись власною специфікою, характеризується внутрішньою спорідненістю і тяжіє до взаємодоповнення, взаємозумовленості та співіснування. У нашому дослідженні це положення знаходить своє відображення в обґрунтуванні методів, спрямованих на формування підготовленості студентів до професійної діяльності.

Консолідаційний підхід виступає теоретичною основою забезпечення єдності пізнавально-пошукового, оцінювально-інтерпретаційного і творчо-продуктивного видів діяльності фахівців.

Визначаючи специфічність кожного з означених різновидів діяльності, ми не протиставляємо їх як такі, що виключають одна одну. Консолідаційне застосування пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності створює фундамент для досягнення внутрішньої цілісності навчальних дій. Зазначимо, що пізнавальна діяльність містить можливості для оцінювання отриманої інформації, для реалізації творчих підходів студентів до оволодіння певними знаннями. Оцінювальні дії не можуть не супроводжувати процеси пізнання та творчості. Творчі підходи, у свою чергу, суттєво збагачують пізнавальну діяльність, а також створюють умови для продуктивного оцінювання результатів пізнання.

У зазначеному контексті розглянемо різні тлумачення категорії «метод» та різні підходи до її класифікації та систематизації. Так, «метод» визначається як спосіб взаємопов'язаної та взаємозумовленої діяльності педагога й учасників навчання, спрямованої на реалізацію завдань навчальної діяльності. До того ж, метод розуміється як система цілеспрямованих дій педагога, що забезпечують пізнавальну та практичну діяльність учасників освітнього процесу і сприяють вирішенню завдань навчання.

Розкриваючи характер діяльності й процесів оволодіння знаннями і розвитку В. Завазинський розглядає методи на рівні прийомів – конкретних способів організації діяльності учасників навчання. У такому контексті метод навчання стає «інструментом дотику до особистості» (А. Макаренко), способом збудження й регулювання діяльності вихованців, спрямованої на їх розвиток. Отже, вибір методів навчання й логіка їх застосування характеризує стиль поведінки й діяльності суб'єктів освітнього процесу [2, 68].